

BORBÉLY-PECZE MARIANN

FIATALOK A VILÁGJÁRVÁNY UTÁNI VILÁGBAN. ÁTTEKINTÉS AZ EUROFOUND 2024 JELENTÉS ALAPJÁN

A világjárvány idején sok fiatalnak módosítania kellett a jövőre vonatkozó terveit. Bár 2023 végén a fiatalok munkaerőpiaci helyzete kedvezőbb volt, mint az elmúlt években, továbbra is számos akadállyal szembesülnek a függetlenség felé vezető útjukon. Ez a jelentés az Eurofound (Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért) felmérési adataira támaszkodva tárja fel az EU fiataljainak életét a világjárvány óta, különös tekintettel a jövőre vonatkozó reményeikre és terveikre, valamint azokra a körülményekre, amelyek akadályozhatják vagy segíthetik azok teljesítését. Megvizsgálja a fiatalok foglalkoztatási és oktatási helyzetét, pénzügyi és lakhatási helyzetét, mentális jóllétét, valamint a háztartásalapítással és a nemzetközi mobilitással kapcsolatos terveket. A jelentés a megerősített ifjúsági garancia végrehajtása terén elért eredményeket is áttekinti.

KÉSZÜLT A GINOP PLUSZ-4.1.1-23 KERETÉBEN.

Háttér - A múlt világméretű gazdasági és társadalmi válságai

A polikrízisek világában élünk. A különböző társadalmi, gazdasági, környezeti és politikai problémák (a klímaváltozás, a geopolitikai feszültségek és a gazdasági kihívások) összefonódásából eredő negatív tendenciák együttesen nagyobb gazdasági hatást gyakorolnak a fiatalabb generációkra, mint az idősebb csoportokra. A fiatalok foglalkoztatási rátája 2023-ra ugyan visszaállt, a megélhetési költségek növekedése, az emelkedő lakhatási költségek és kínálati korlátok, valamint az abból eredő frusztrációk, hogy a világjárvány idején terveik sokszor elhalasztódtak, továbbra is nehézségeket okoznak az európai fiatalok számára. Ezt a döntést tovább bonyolították a gazdasági körülmények, amelyek anyagi szempontból nehezítették a lakásbérletet vagy -vásárlást. Emellett a világjárvány megszüntetett bizonyos oktatási és foglalkoztatási lehetőségeket. Összességében jobban láthatóvá vált, hogy a „tervet” nemcsak az egyén elképzelései alakítják, hanem az a politikai és társadalmi-gazdasági környezet is, amelyben élnek.

NEET-kategóriák – új módszertan

A világjárvány korábbi szakaszában a passzív szakpolitikai válaszok nagyrészt a munkaerő-kereslet és a foglalkoztatás stabilizálására irányuló intézkedésekre összpontosítottak a munkanélküliség és a pénzügyi bizonytalanság csökkentését célzó intézkedések létrehozásával vagy megerősítésével. Később a politika fokozatosan elmozdult a kiszolgáltatott csoportok megcélzása és képzési/felvételi ösztönzők biztosítása felé. A közvetlen foglalkoztatási támogatás és a munkaerő-

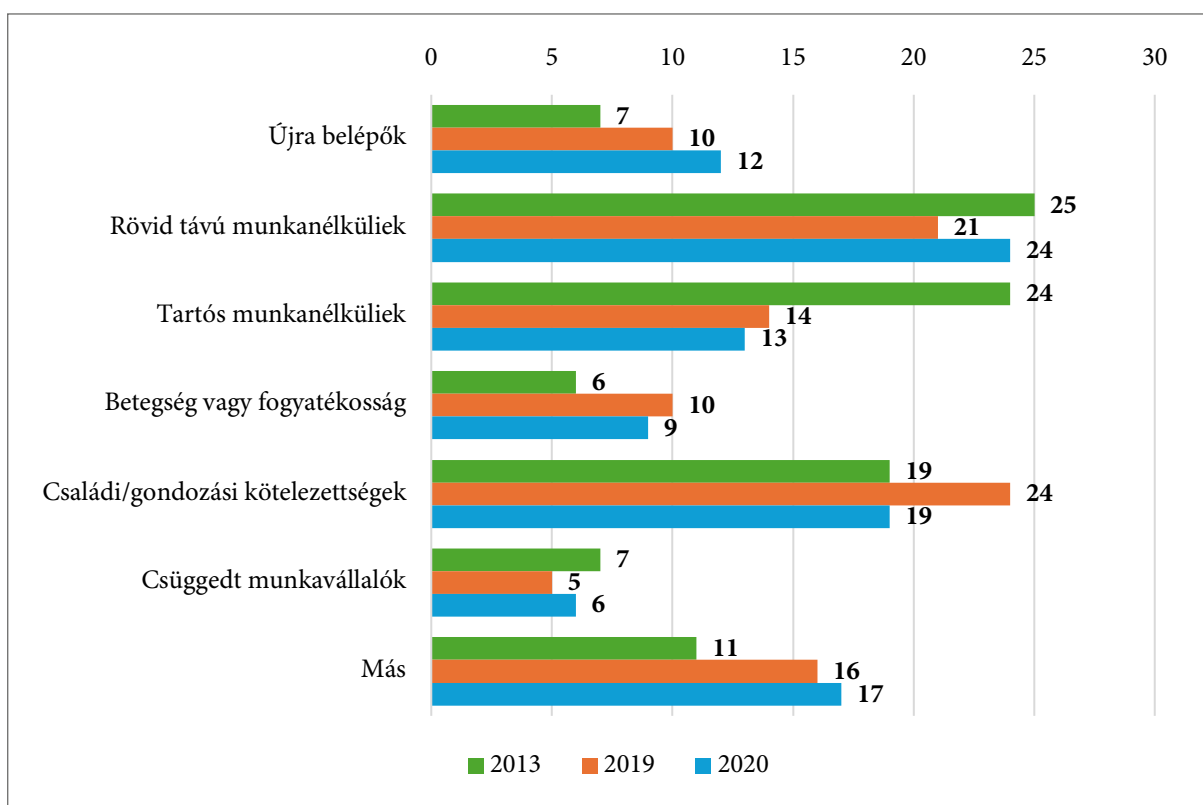
Borbély-Pecze Mariann adjunktus, Wesley János Lelkészképző Főiskola, Szociális munka tanszék, ifjúságkutató (OFA)

DOI: <https://doi.org/10.58269/umsz.2025.3.4>

felvétel-támogatások, a szociális védelem és jövedelemtámogatás, a munkaalapú tanulás és szakképzés tipikus példák az érintett munkavállalókat segítő beavatkozásokra.

Az Eurofound korábbi kutatása (Eurofound, 2016) a NEET-fiatalok kategorizálására összpontosított, bizonyítva, hogy a fiatalok különböző okokból lehetnek NEET-fiatalok, és hogy e körülmények nem mindegyike jelent azonos szintű kockázatot. A skála egyik végén azok minősülnek „újrabelépőnek”, akiket már felvettek vagy beiratkoztak oktatásba vagy képzésbe, és hamarosan kilépnek a NEET-státuszból. A rövid távú munkanélküliség időszakai az oktatásból a munkába való átmenet éveiben is normálisnak tekinthetők. A tartós munkanélküliség valójában a NEET-státusz egyik fő strukturális mozgatórugója (Eurofound, 2017), és ez tovább ronthatja az egészségügyi problémákkal küzdő vagy fogyatékossgal élő fiatalok esélyeit, akik már most is valószínűleg a szegénység vagy a társadalmi kirekesztés fokozott kockázatával szembesülnek. A fiatal anyák szintén veszélyeztetett csoportot alkotnak; átlagosan nagyobb kockázatnak vannak kitéve a NEET-fiattallá válás szempontjából, mint a gyermektelen fiatal nők (Caroleo et al., 2022). A vidéki NEET-fiatalok nagyobb bizonytalansággal szembesülnek a felnőttkorba való átmenet során. A városi fiatalokhoz képest gyakrabban élnek gazdaságilag hátrányos helyzetű területen, alacsonyabb oktatási erőforrásokkal és kevesebb munkatapasztalattal rendelkeznek; következésképpen korábban lépnek be a munkaerőpiacra és nagyobb valószínűséggel vállalnak el bizonytalan vagy informális állásajánlatot (Almeida, & Simões, 2020). Ezenkívül a korábban NEET-fiatalok ki vannak téve annak a veszélynek, hogy újra NEET-fiatalokká válnak, különösen, ha vidéki területeken élő nőkről van szó (Sadler et al., 2015).

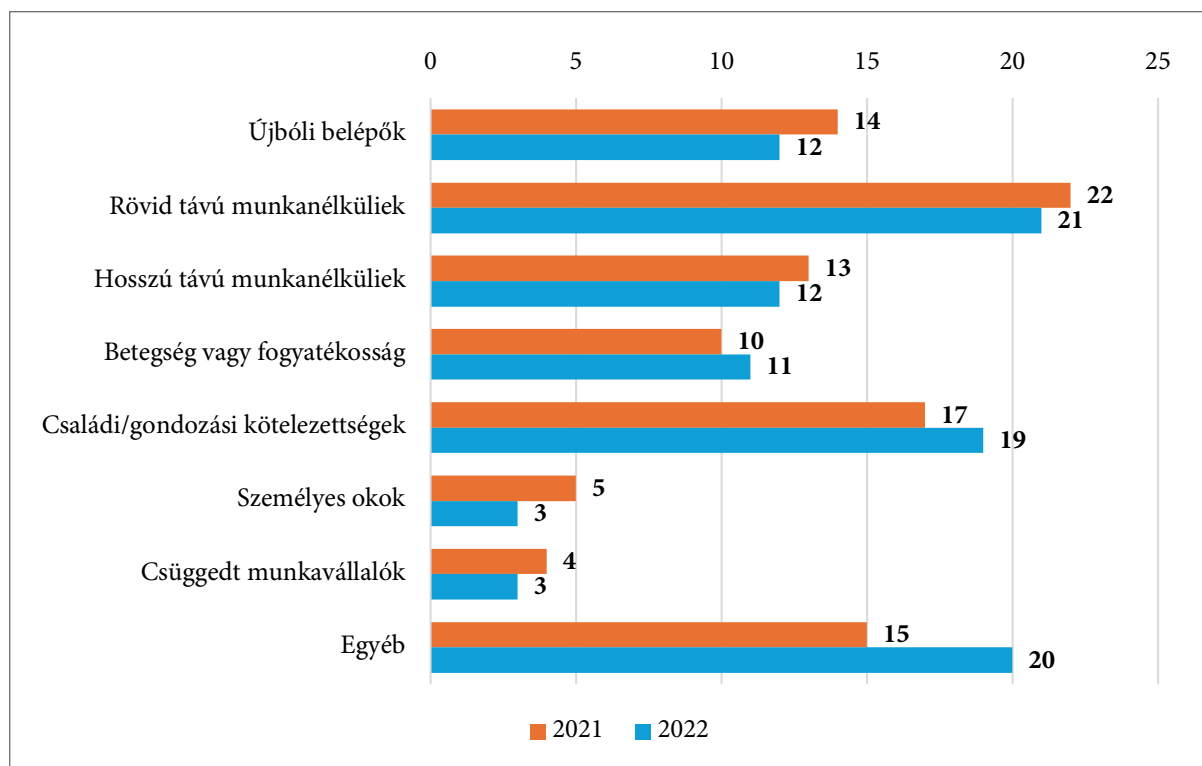
1. ÁBRA: A NEET-FIATALOK KATEGORIZÁLÁSA, EU27, 2013, 2019 ÉS 2020 (%)

Forrás: Az Eurofound számításai az EU-LFS mikroadatok alapján (jelentés p.11.) saját szerkesztés

Az adatok idősoros elemzését bonyolítja az EU munkaerő-felmérés módszertanának 2021-ben bekövetkezett változása. A fontos változások közé tartozott egy új változó bevezetése: a „személyes okok” lehetőségének hozzáadása. Változások történtek az oktatásban és képzésben való részvétel mérésének módjában is.

2. ÁBRA: A NEET-FIATALOK KATEGORIZÁLÁSA AZ EU MUNKAERŐ-FELMÉRÉS ÚJ MÓDSZERTANÁVAL, EU27, 2021 ÉS 2022 (%)

Forrás: Az Eurofound számításai az EU munkaerő-felmérés mikroadatai alapján (jelentés p.12.) saját szerkesztés

Meg kell jegyeznünk, hogy a fiatalok nagy aránya a NEET-tagság „egyéb okai”-nál arra figyelmeztet, hogy sokan olyan sebezhetőséggel rendelkeznek, amelyeket jelenleg nem mérnek ezek a statisztikák.

Fiatalok a munkaerőpiacon

A fiatalok munkaerőpiaci integrációjának elősegítésére elterjedt gyakorlat az ideiglenes foglalkoztatás növelése (Harsløf, 2003). Ugyanakkor ennek nem szándékolt következménye a munkakörülmények bizonytalanságának növekedése, különösen a női és a migráns munkavállalók körében. A fiatalokat lényegesen nagyobb valószínűséggel foglalkoztatják határozott idejű szerződéssel, mint az idősebb csoportokat; 2022-ben a 15–29 évesek 36%-ának volt határozott idejű szerződése, szemben a munkavállalók 14%-ával. A digitális forradalom kibővítette a vállalkozói lehetőségeket, különösen a technológiában jártas fiatalok számára. A platform-munkavállalók egyre gyakoribbá válnak, de még mindig az összes foglalkoztatás kis hányadát teszik ki. Az állandó munkahely megtalálásának hiánya (kényszerű ideiglenes munka) miatt a fiatalok gyakrabban csúsznak bele ebbe a foglalkoztatási formába. Ugyanígy sok fiatal számára a platformgazdaságban való részvétel nem feltétlenül választás, hanem szükségszerűség. Az Eurostat adatai szerint a platformalapú munkavégzés a 30 év alatti férfiak körében a leggyakoribb. Az e helyzettel járó negatív tendencia, hogy általában a platform-munkavállalókat önálló vállalkozóként sorolják be, ezért gyakran korlátozottan férnek hozzá a munkavállalói jogokhoz. További veszélyt jelenthet az otthoni munkavégzés is. Az otthoni munkavégzést kezdetben pozitív lépésnek tekintették a munka és a magánélet közötti egyensúly javítása felé, idővel azonban negatív szempontok is felszínre kerültek. Az *Élet és munka az EU-ban* című e-felmérés adatai alapján a 16–29 és a 30–39 évesek számolnak be leginkább ar-

ról, hogy az otthoni munkavégzés gyakran korlátozza idejüket vagy energiájukat a munkán kívüli életükre, míg ez valamivel ritkábban fordul elő az idősebb csoportok körében. A fiatalokra ugyanakkor kevésbé jellemző, hogy aggódnának amiatt, hogy a család befolyásolná a munkavégzésüket, és alapvetően ez a korcsoport tudja leginkább különválasztani a munkát a szabadidejüktől. Tehát a fiatalok a munka szabadidő-gyarmatosító hatásától tartanak inkább.

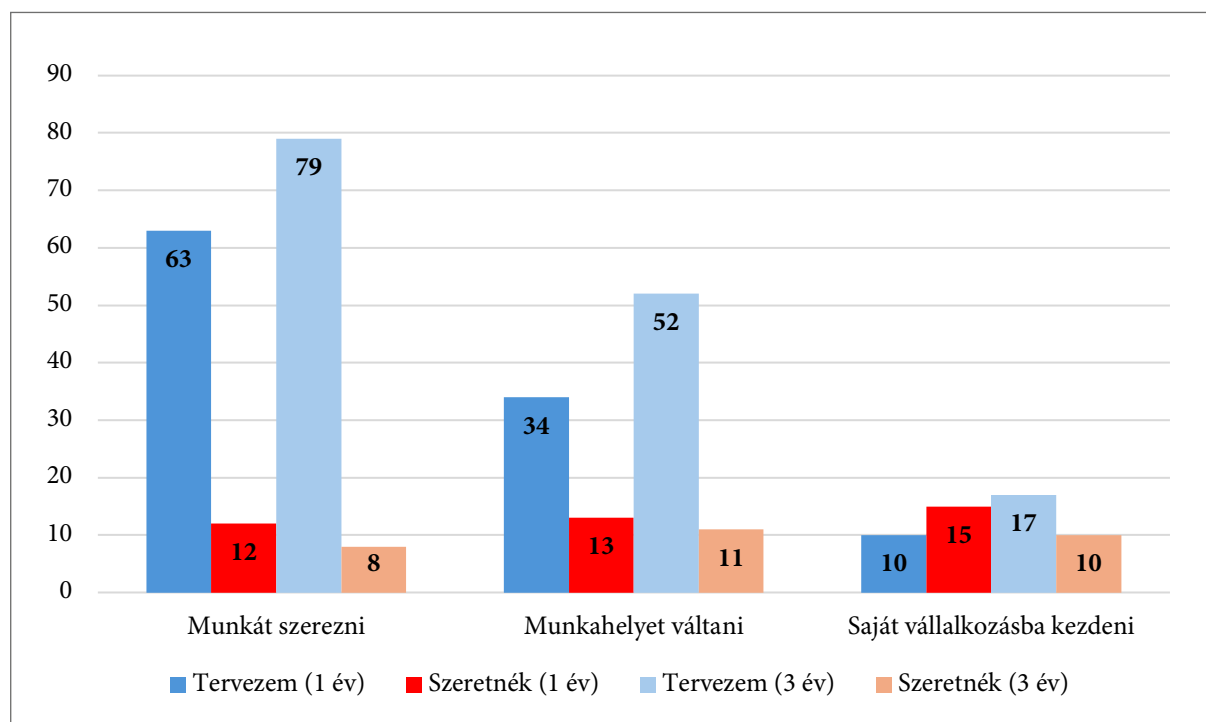
A fiatalok foglalkoztatással kapcsolatos tervei

Az *Élet és munka az EU-ban* e-felmérésben a fiataloknak több kérdést tettek fel a jövőre vonatkozó reményeikről és tényleges terveikről, egy- és hároméves időkereten belül. A jelenleg nem dolgozó fiatalokat az állásszerzési terveikről, a dolgozókat a munkahelyváltási terveikről kérdezték, és mindenkit megkérdeztek, hogy tervezik-e saját vállalkozás indítását.

Azok közül, akik nem dolgoznak (akár munkanélküliek, akár inaktívak), a fiatalok kétharmada szeretne munkát kapni a következő évben, közel 90%-uk pedig a következő három évben. Azokat a fiatalokat tekintve, akik szeretnének elhelyezkedni, de nem tudnak, 68%-uk jelenleg diák. Ez azt jelzi, hogy jelenleg a fiatal válaszadók viszonylag kis százaléka érzi úgy, hogy akadályok állnak a jövőbeli elhelyezkedésük előtt, vagyis a fiatalok pozitívnak érzékelik a munkaerőpiac jelenlegi állapotát.

A dolgozó fiatalok többsége munkahelyváltáson gondolkodik. Jellemzőjük, hogy ritkábban van határozatlan idejű szerződésük, és kisebb valószínűséggel dolgoztak otthonról az elmúlt hónapban. A fiatalok negyede szeretne saját vállalkozást indítani a következő évben (27% három éven belül). A kívánságok és a tényleges tervek közötti különbség viszonylag nagy, mivel a vállalkozást indítani kívánók kevesebb mint fele tervez ténylegesen egy éven belül vállalkozni (bár a különbség kisebb, ha hároméves tervekről van szó). A fiatal férfiak valamivel nagyobb valószínűséggel akarnak saját vállalkozást indítani, mint a fiatal nők.

3. ÁBRA: A FIATALOK FOGLALKOZTATÁSSAL KAPCSOLATOS TERVEI ÉS KÍVÁNSÁGAI, EU27, 2023 (%)

Forrás: *Élet és munka az EU-ban*, e-felmérés, 2023 (jelentés p.21.) alapján saját szerkesztés

Oktatás és képzés

Oktatási és képzési tervek

Az európai fiatalok nagy jelentőséget tulajdonítanak a további oktatásban vagy képzésben való részvételnek. A jelenlegi hallgatókat nem számítva a fiatalok közel 40%-a szeretne felsőfokú tanulmányokat folytatni a következő évben, és 60%-uk szeretne ugyanebben az időszakban továbbképzésben részt venni. A munkanélküli fiatalok kívánságai és tervei azonban az átlagosnál nagyobb valószínűséggel mutatnak eltérést a felsőoktatással (18% egy év alatt, 14% három év alatt) és a továbbképzéssel (15% egy év alatt, amely három év alatt 4%-ra csökken) kapcsolatos kívánságaik és terveik között, ami azokra a lehetséges többszörös hátrányokra mutat rá, amelyek megakadályozzák a fiatalokat abban, hogy munkába álljanak vagy tanuljanak.

Mivel gazdaságilag nem biztos, hogy megvalósítható egy vállalat számára, hogy különösen hátrányos helyzetű munkavállalók humántőkéjébe fektessen be, a politikai döntéshozóknak figyelembe kell venniük az esélyegyenlőtlenség kérdését. Ahogyan az európai munkahelyi képzésről szóló átfogó áttekintés (Bassanini et al., 2005) is kitér rá: „A hatékonysági érveken kívül a méltányossági megfontolások is relevánsak lehetnek a hátrányos gazdasági körülmények között élő munkavállalói csoportok képzésének támogatására”.

Szakmai gyakorlatok

Ami a jelenlegi gazdasági aktivitási státuszt illeti, a munkanélküliek vettek részt a legnagyobb arányban szakmai gyakorlaton (63%), míg a munkavállalók és önálló vállalkozók körében ez az arány 50% körül volt. A munkanélküliek egy része tehát a munkaerőpiacra való belépés lehetőségeként szakmai gyakorlaton vett részt (eddig sikertelenül). Azok a fiatalok, akiknek szakmai gyakorlatuk során írásbeli szerződésük volt, és/vagy kompenzációban (bér) részesültek, sokkal nagyobb valószínűséggel kaptak állásajánlatot. Azonban a fogyatékkal élők szignifikánsan kisebb valószínűséggel kaptak kompenzációt gyakornoki munkájukért (a nők esetében ez szintén elmondható), és szignifikánsan kisebb valószínűséggel rendelkeztek írásbeli szerződéssel. Így az ő hátrányuk itt is kirajzolódik.

Fiatalok élethelyzete

Pénzügyi nehézségek a fiatalok körében

Kutatások szerint a pénzügyi feszültség előfordulása a fiatalok körében az északi tagállamokban mért 12%-tól a dél-európai országokban mért 49%-ig terjed (Artazcoz et al., 2021). Ráadásul ennek messzemenő következményei is vannak, mivel a pénzügyi feszültség rossz egészségi állapottal és alacsonyabb szintű pszichológiai jólléttel jár.

Az EU-SILC adatai három mutató alapján azt mutatják, hogy az összes korcsoport közül a fiatalok érzik a legnagyobb pénzügyi terhet. Valójában a 15–24 évesek 41%-a nehezen vagy nagyon nehezen tud megélni, bár ez az arány a fiatalok idősebb csoportja (25–29 évesek) esetében 38%-ra csökken, ami a többi korcsoportéval azonos vagy annál alacsonyabb arány. A fiatalok által érzett pénzügyi nyomás rendkívül eltérő az EU-ban. Luxemburgban, Hollandiában és Észtországban a legalacsonyabb (15–29 évesek 6-7%-a), egyes keleti és déli tagállamokban, nevezetesen Cipruson (34%), Bulgáriában (42%) és Görögországban (72%) a legnagyobb. A magyar fiatalok 23%-a érzi ezt a feszültséget, ezzel az EU-országok középmezőnyében helyezkedik el a horvát, olasz, máltai fiatalokhoz hasonlóan.

A szüleikkel élő fiatalok

Az EU-SILC adatai megerősítik, hogy a tagállamok között nagy eltérések vannak a szüleikkel együtt élő fiatalok arányát illetően. Általánosságban elmondható, hogy az északi tagállamokban – Svédországban, Dániában és Finnországban – a legalacsonyabb a szüleikkel élő fiatalok aránya (a 15–29 évesek 31%-43%-a él a szüleivel). Ezzel szemben a déli tagállamokban a legtöbb 15–29 éves fiatal a szülői házában él. A legmagasabb előfordulás Máltán (95%), Horvátországban (93%) és Olaszországban (91%) tapasztalható. A legfontosabb magyarázat a kulturális kontextus: az északi és közép-európai országokban a családi rendszerek egyénre szabottabbak, míg a legtöbb dél-európai országban a család elsőbbséget élvez az egyénnel szemben, a generációk közötti kötelékek erősek, és gyakran több generáció él egy fedél alatt, ami más perspektívát teremt a szülői otthon elhagyásának gondolatával kapcsolatban (Berg et al., 2021). A tagállamokban a munkaképes korú fiatalok jelentős része, akik valószínűleg befejezték tanulmányaikat (25–34 évesek), továbbra is a szüleikkel él, még akkor is, ha foglalkoztatottak¹. A magas arány rámutat azokra a függetlenedési törekvést akadályozó potenciális tényezőkre, amelyeket a magas megélhetési és lakhatási költségek, valamint a rendelkezésre álló lakások hiánya jelenthetnek.

A fiatalok mentális egészsége és jólléte

2020-ban a Világgazdasági Fórum kiemelte, hogy a mentális betegségek világszerte veszélyt jelentenek a fiatalok egészségére, túlélésére és jövőbeli lehetőségeire (World Economic Forum, 2020). A fiatalok rossz mentális egészségi állapotát válságként írták le a mentális egészségügyi szolgáltatók is, akik nehezen tudták elérni a legkiszolgáltatottabb fiatalokat. Emellett alapvető problémát jelent a mentális egészségügyi szolgáltatások korlátozott kapacitása, ami késedelmekhez vezetett az ellátásban és a kezelésben. A válság ugyan felgyorsította a mentális egészségügyi szolgáltatások digitalizálásának ütemét, ami hosszú távon a hozzáférhetőség javulásához vezethet (Amelsvoort, & Leijdesdorff, 2022), ugyanakkor a mentális jóllét nem biztos, hogy olyan gyorsan helyreáll, mint a gazdasági mutatók. Ezért nagyobb szakpolitikai figyelmet kell fordítani a szolgáltatásnyújtás javítására.

Az EU-SILC legutóbbi, 2022. évi kiadásának adatai azt mutatják, hogy az összes korcsoport közül a fiatalok rendelkeznek a legmagasabb általános élettel való elégedettséggel, valamint a másokba vetett bizalom legmagasabb szintjével. Sőt, ők az a csoport, amely a legnagyobb valószínűséggel rendszeresen összejön családjával és barátaival, vagy rendszeresen részt vesz szabadidős tevékenységben. Ezek olyan tényezők, amelyek befolyásolhatják az élettel való elégedettségüket és bizalmukat. Bár a mentális egészség átlagos szintje javult, a fiatalok nagy része még mindig gyakori negatív érzésekről számol be, különösen a feszültség és a magány megtapasztalásáról; jobban, mint az idősebb csoportok. Ha a nagy recesszió mintái megismétlődnek, és a fiatalok nagyobb gazdasági veszteségeket szenvednek el, mint az idősebb korcsoportok, ez befolyásolhatja a felnőttkorba való átmenetüket, és negatív hatással lehet mentális egészségükre és jóllétükre.

Saját maguk által érzékelt társadalmi kirekesztés

Bár a világjárvány idején a fiatalok nagyobb valószínűséggel érezték magukat kirekesztve a társadalomból, mint az idősebb csoportok, 2023-ra a 16–29 évesek körében már szignifikánsan kisebb a valószínűsége annak, hogy társadalmilag kirekesztettnek érzik magukat, ami közel áll a korcs-

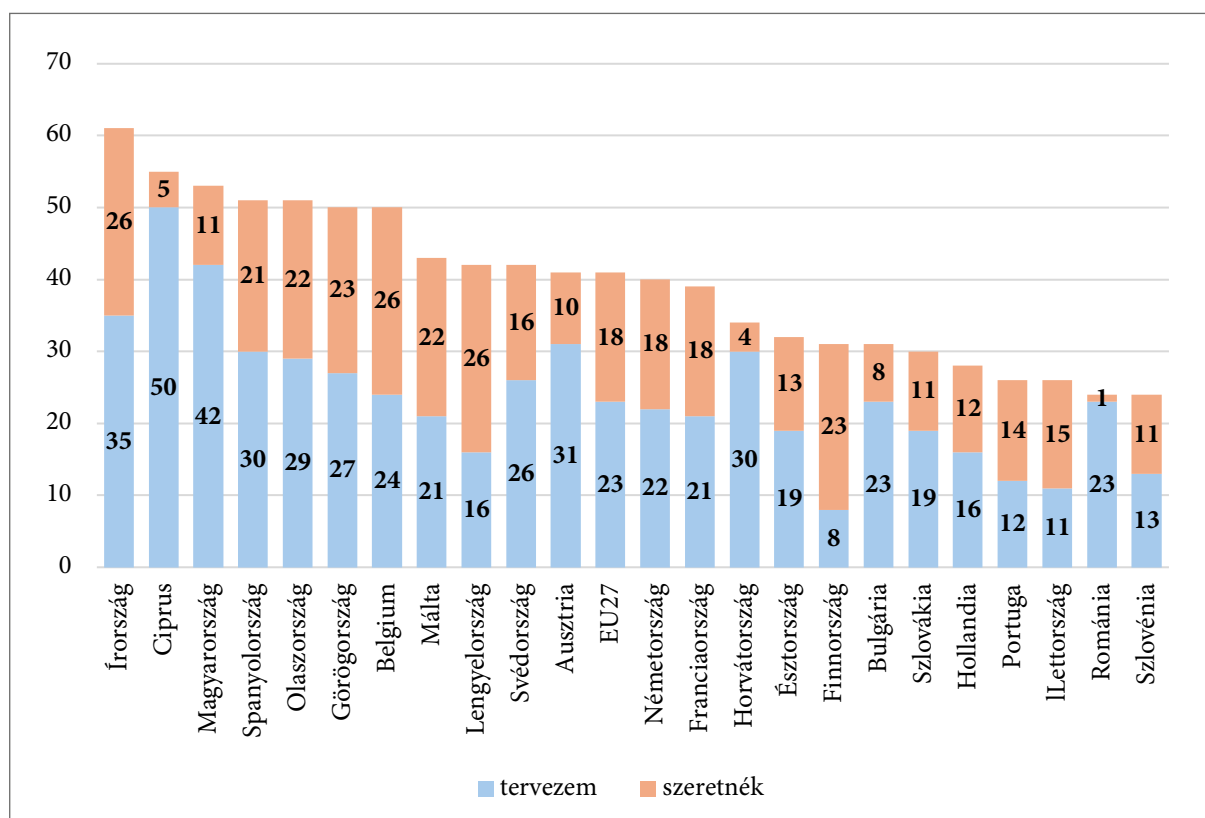
¹ A tagállamok között azonban ismét nagy eltérések mutatkoznak. Finnországban és Svédországban az ebbe a korcsoportba tartozó dolgozóknak csak 2%-a él szüleivel, Horvátországban 65%-a, Szlovákiában 60%-a. Magyarországon ez az arány 29 %.

portok átlagához. Azonban az országot és az életkort ellenőrző regressziós elemzés azt mutatja, hogy a fogyatékossgal vagy migrációs háttérrel rendelkező fiatalok, a szüleikkel vagy partnerükkel élők, valamint a munkanélküliek nagyobb valószínűséggel érzik magukat kirekesztettnek a társadalomból. Az önérzetes társadalmi kirekesztés nagyon gyakori a munkanélküli fiatalok (49%) és a diákokon kívüli gazdaságilag inaktívak (40%) körében, és kevésbé gyakori a foglalkoztatottak (20%) vagy a diákok (13%) körében. A társadalmi kirekesztés különösen magas a szüleikkel együtt élő munkanélküli fiatalok körében (58%).

A fiatalok hosszú távú tervei – másik országba költözés

A fiatalokat arról kérdezték, hogy szeretnének-e vagy terveznek-e másik országba költözni a következő egy vagy három évben. Aggasztó adat, hogy a hároméves időkeretet vizsgálva az Írországból élő fiatalok után Cipruson és Magyarországon a legmagasabb azoknak a fiataloknak az aránya, akik ténylegesen tervezik a távozást; ráadásul Írországgal ellentétben ebben a két országban nagyon alacsony a kívánságok és a konkrét tervek közötti eltérés aránya. A gazdaságilag inaktívak (kivéve a diákokat) kevésbé valószínű, hogy külföldre költöznek, valószínűleg azért, mert ebbe a csoportba tartoznak a gondozási feladatokat ellátó otthonteremtők².

4. ÁBRA: HÁROM ÉVEN BELÜL MÁSIK ORSZÁGBA KÖLTÖZÉST TERVEZŐ VAGY KÖLTÖZNI KÍVÁNO FIATALOK TAGÁLLAMONKÉNT, 2023 (%)

Forrás: Élet és munka az EU-ban, e-felmérés, 2023 (jelentés p.51.) alapján saját szerkesztés

² Az életkor fordítottan összefügg mind a költözni kívánó, mind a tervezett idővel (az idősebb fiataloknál kevésbé valószínű). A fiatal férfiak nagyobb valószínűséggel szeretnének külföldre költözni, de a konkrét tervek tekintetében nem találtak nemek közötti különbségeket. A migráns háttérrel rendelkezők, a szüleikkel élők, a felsőfokú végzettséggel rendelkező és a közepes jövedelmű fiatalok nagyobb valószínűséggel kívánnak külföldre költözni.

Európai ifjúságpolitika – A megerősített ifjúsági garancia

A jelentés a világjárványt követően megerősített ifjúsági garanciával kapcsolatos fejleményeket is vizsgálja. Egyelőre azonban kevés információ áll rendelkezésre az előrehaladásról. A jelentés másod-elemzésen, többek között szakirodalmi áttekintésen³, valamint 17 félig strukturált interjún alapul.

Több ország (például Észtország, Finnország és Svédország) a megerősített ifjúsági garancia követelményeivel összhangban haladt a végrehajtással. Eközben a NEET-fiatalok magas aránya és a regionális egyenlőtlenségek miatt számos dél-európai országban még mindig nyomás nehezedik az aktív munkaerő-piaci politikákra. Az Európa jövőjéről szóló fehér könyv (European Commission, 2017, p.13) is elismerte, hogy az ifjúsági munkanélküliség esetében „nincs összhang az elvárások és az EU azon képessége között, hogy megfeleljen azoknak”. Többen érvelnek amellett, hogy hatékonyabb lenne az ifjúsági munkanélküliség kezelésének területi/regionális perspektívája, amelyben regionális vagy akár helyi döntéshozatali struktúrákat vonnának be a megerősített ifjúsági garancia végrehajtásába. Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a NEET-fiatalok összetételének nemi dimenziójára is, mivel számos országban jelenleg a fiatal anyák magas arányban vannak jelen közöttük. Fontos üzenet, hogy a nemzeti és regionális stratégiáknak különösen az alacsonyabb urbanizációs fokon az elkötelezetlen és kiszolgáltatott fiatalokra kell összpontosítaniuk, valamint arra, hogy biztosítsák a szükséges erőforrásokat és információkat az intézmények és partnereik számára. A jelentés példákat mutat be többek között Belgium, Bulgária, Finnország és Spanyolország bevált gyakorlataira.

Összefoglalás

Az Európai Bizottság és a Tanács – amelyek a 2008-2009-es gazdasági válság idején kidolgozták az Ifjúsági Garancia Kezdeményezést (Youth Guarantee Initiative, YEI) és a hozzá kapcsolódó, célzott YEI-forrásokat – jelentős szakpolitikai sikerként értékelik az ifjúsági garanciát. A végrehajtás elmaradását elsősorban az olaszországi alulteljesítésnek tulajdonították. Sőt, 2020-ban a program kiterjesztéséről döntöttek, a felső korhatárt 30 évre emelve. Ezzel azonban olyan korosztályokat is beemelték a munkaerőpiaci intézkedések skópjába, (a 25-30 éveseket), amelyek foglalkoztatási mutatói nem feltétlenül indokolják ezt a lépést. Emellett a 15-29 éves korcsoportok összenyitásával rendkívül különböző jellemzőkkel rendelkező célcsoportokat tereltek egyetlen intézkedés alá – például a 16-19 éves nagykamaszokat és 25-29 éves fiatal, már pályán lévő felnőtteket.

Az EU-ban 2013-ban (Magyarországon 2015-ben) indított intézkedés monitoringadatai összességében kedvező képet mutatnak: a NEET-ráta jelentősen csökken. Vizsgálatra érdemes, hogy ebben milyen szerepet játszik a 2008-2009-es válságot követő helyreállítási ciklus, hiszen az egyéb intézkedések jelentős járulékos pozitív hatással lehetnek erre a korosztályra. Szintén érdekes kérdés, hogy mennyiben és miben új az IGR. Európában Svédország már 1984-ben, majd Norvégia, Dánia, Finnország, illetve Magyarország (a Horn-kormány alatt bevezetett Pályakezdők Elhelyezkedési Programja, PEP) is alkalmazott hasonló intézkedéseket. Ugyanakkor a négy hónapos ajánlatteletli garancia – amely a munkaügyi szervezetek számára előírja, hogy a fiatalok számára négy hónapon belül ajánlatot kell tenni – még nem szerepelt a korábbi programokban, ahogyan a NEET-mérszám sem.

³ Az ifjúsági garancia végrehajtására vonatkozó adatokat évente gyűjtik a tagállamoktól, és azokat a jelentéstételért felelős uniós szerv, a Foglalkoztatási Bizottság értékeli. A cikk írásakor rendelkezésre álló utolsó értékelés 2021-ből származik, 2020-ig gyűjtött adatok felhasználásával. 2022-ben a Régiók Európai Bizottsága elemezte az RYG helyi végrehajtását, különös tekintettel az állami foglalkoztatási szolgálatokra. Emellett az állami foglalkoztatási szolgálatok európai hálózata rendszeresen felmérést végez az ifjúsági garancia ÁFSZ-ek általi végrehajtásáról, és a felmérés eredményei alapján jelentést tesz közzé.

A NEET-ek aránya 2013-tól 2019-ig folyamatosan csökkent, azonban a COVID-19 járvány 2020-as megjelenésével ismét növekedésnek indult. Ez természetes jelenség, mivel a fiatalok NEET-aránya szorosan kapcsolódik a gazdasági teljesítményhez és a konjunktúraciklushoz (Eurostat, 2024).

Fontos kiemelni, hogy az oktatásból a munka világába való átmenet az idők során egyre összetettebbé vált. A fiatalok ma gyakrabban váltanak munkahelyet, és hosszabb időbe telik a stabil elhelyezkedés – akár saját döntésükből, akár kényszerűségből.

Az intézkedés politikai célját teljesítette: az előregedő Európai Unióban a fiatalok foglalkoztatására, boldogulására irányította a figyelmet. A brit eredetű NEET-fogalom használatát az összes tagállami munkaügyi apparátussal átvette, ezáltal szemléletüket formálta, szélesítette a munkaügyi szervezetek ifjúsági munkanélküliségről való gondolkodását. Ugyanakkor az intézkedések és programok rigid keretrendszerekbe szorították a munkaerőpiaci források elosztását, ami sok esetben akadályozhatja a rugalmas alkalmazkodást.

Az Ifjúsági Garancia (IG) egy olyan történelmi pillanatban érkezett, amikor sürgős és radikális válasszra volt szükség. 2013-ban, az akkor még 28 tagállamból álló EU-ban a 15-24 évesek körében a munkanélküliségi ráta elérte a 23,6 %-ot, és néhány országban – például Görögországban (58,3%) és Spanyolországban (55,5%) – meghaladta az 50%-ot.

Összegzésként elmondható, hogy az Ifjúsági Garancia az elmúlt évtizedek egyik leginnovatívabb munkaerőpiaci politikája. Nem csupán kialakításában, hanem egy ilyen erőteljes válasz elfogadásához szükséges intézményi bátorság és az érintett szereplők közötti együttműködés és konszenzuskeresés szempontjából is kiemelkedőnek tekinthető.

Irodalomjegyzék

- Amelsvoort, T., & Leijdesdorff, S. (2022). Peer involvement and accessibility as key ingredients for 21st century youth mental health care services. *World Psychiatry*, 21(1), 82-83.
- Artazcoz, L., Cortès-Franch, I., Escribà-Agüir, V., & Benavides, F. G. (2021). Financial strain and health status among European workers: Gender and welfare state inequalities. *Frontiers in Public Health*, 9, 616191.
- Almeida, A. N., & Simões, F. (2020). Professional development perspectives across gender and age groups of under-qualified rural NEETs. *Journal of Community Psychology*, 48(5), 1620-1636.
- Arnett, J. J. (2015). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*, 2nd ed. Oxford University Press, New York.
- Bassanini, A., Booth, A. L., Brunello, G., De Paola, M., & Leuven, E. (2005). *Workplace training in Europe*. Conference presentation, the Annual Conference of the Fondazione Rodolfo De Benedetti, June 2005, Venice.
- Berg, L., Kalmijn, M., & Leopold, T. (2021). Explaining cross-national differences in leaving home. *Population, Space and Place*, 27, e2476.
- Caroleo, F. E., Rocca, A., Neagu, G., & Keranova, D. (2022). NEETs and the process of transition from school to the labour market: A comparative analysis of Italy, Romania, and Bulgaria. *Youth & Society*, 54(2), 109S-129S.
- European Commission (2017). *White paper on the future of Europe*. COM (2017)2025, Brussels.
- Eurostat (2024). *Statistics on young people neither in employment nor in education or training*.
- Eurofound (2016). *Exploring the diversity of NEETs*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Eurofound (2021). *Impact of COVID-19 on young people in the EU*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Eurofound (2017). *Long-term unemployed youth: Characteristics and policy responses*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Eurofound (2024). *Becoming adults: Young people in a post-pandemic world*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Harsløf, I. (2003). Processes of marginalisation at work: Integration of young people in the labour market through temporary employment. In: Hammer, T. (ed.), *Youth unemployment and social exclusion in Europe*, pp. 45-66. Policy Press, Bristol, United Kingdom,

International Labour Organisation (2017). *The European Youth Guarantee: A systematic review of its implementation across countries*. Geneva.

Lilla, M., & Staffolani, S. (2012). Young entrants, temporary jobs and career opportunities: Short-term perspectives of young Italian workers. *Rivista di Statistica Ufficiale*, 14(1), 50-60.

Sadler, K., Akister, J., & Burch, S. (2015). Who are the young people who are not in education, employment or training? An application of the risk factors to a rural area in the UK. *International Social Work*, 58(4), 508-520.

World Economic Forum (2020). *A global framework for youth mental health: Investing in future mental capital for individuals, communities and economies*. Geneva.